
Kronika

če je brez žlahtne vsebine, brez žarkega vina! Kako naj živi beseda, če ni duha v njej, oživljajočega in ustvarjajočega? In ta duh, ki je zrastel v trpljenju in bridkosti, ki je bil morda res tudi subjektiven, vezan samo na eno življenje, je v svojih posledicah — koncem koncev! — vendar in edinole — pozitiven! Tako razumeta Cankarja prevajalca, tako v poslednjih letih tudi domovina in v tej veri — upajmo! — nas bo potrdila tudi tujina, kajti «in mezzo ai colpi, c'è la speranza, c'è la fede!» In to je evangelij samó vélikega sveta in samó vélikih ljudi! Sursum corda!

(Konec prih.) — *Janko Samec.*

KRONIKA

Italijanski prevodi Cankarjevega «Hlapca Jerneja». Zdi se, kakor da se je predvojna miselnost naših sosedov Italijanov z ozirom na nas Slovence v zadnjem času temeljito izpremenila. Vključenje Primorja v italijansko državo je rodilo v njih neko posebno zanimanje za jugoslovansko, v našem primeru tudi za slovensko kulturo, kar nam dokazujejo časnikarska poročila o naših prilikah in tudi nekateri prevodi iz naše književnosti, ki so in bodo v najbližji bodočnosti izšli v italijanščini. Predvsem nekatera Cankarjeva dela, zlasti «Hlapec Jernej» in «Podobe iz sanj». Prve knjige so se lotili kar trije različni prevajalci, tako da imamo o tem delu, deloma v rokopisu, deloma že v tisku, tri prevode. O knjigi, ki je izšla pred kratkim v Trstu pri založbi «Parnaso», poročamo na drugem mestu. Ista založba naznanja tudi skorajšnjo izdajo «Podob iz sanj», ki jih prevaja tržaški profesor Renato Pflieger. Ta je kot stalni predavatelj tržaške «Ljudske univerze» (Università popolare) v svojem predavanju «I poeti della morte e della paura» že omenjal tudi našega Cankarja in njegovo delo.

Drugič je «Hlapec Jernej» izšel v začetku letošnjega leta kot feljton v goriškem listu «La voce dell'Isonzo». Prevod je napravil profesor in pesnik Giovanni Lorenzoni. Kakor poročajo časopisi, pa je še neki tretji prevod, ki sta ga opravila ga. R. Vidmarjeva in italijanski časnikar Bruno Astori. Ta prevod je bila prevzela pred leti v založbo znana italijanska književna firma «Treves» v Milanu, a ga ni še izdala iz razumljivih političnih vzrokov.

Da je imel «Hlapec Jernej» v Italiji par let stalno smolo, nam dokazuje že zanimiva zgodovina I. Regentovega prevoda. Delo se je izvršilo na pobudo upravnika «knjižnice» socijalističnega dnevnika «Avantija» že pred par leti. Ko je bil rokopis gotov in je čakal v milanski tiskarni, so nastale po Italiji znane politične homatije, požigi in razdejanja, katerih je bil deležen tudi «Avanti» in je tedaj naš «Hlapec Jernej» že vdručič zgorél na grmadi, kajti prvič so se bili osvetili nad njim že njegovi sodniki na Betajnovi!

Drugi prepis je dobro leto kesneje končal o priliki neke policijske preiskave v predalih italijanske policije; tretji pa je zopet zgorel v čast in slavo človeški kulturi in civilizaciji. Šele letos je izšel srečno v Trstu in upamo, da po prestanem ognjenem krstu vendarle ne bo več nikomur v nadlego in spodtiko.

Samo XIII. poglavje povesti pa je izšlo enkrat v 1924. letu v Milanu in ga je bil objavil list «Cagine rosse».

J. S.

Suprarealizem. Leta 1908. je Jules Romains obelodanil krepko pesnitev «La Vie unanime», nekako ritmično razpravo o družbeni psihologiji, iz katere se je pod vplivom sociologov kot Durckheim, Tarde, Le Bon razvila slovstvena struja «u n a n i m i z e m», nekak «whitmanizem», s katerimi utegneš primerjati Verhaerenov izrek: «Skupine delujejo kakor ena edina oseba številnih, protivnih obličij.»

Kronika

Dr. Le Bon je nekje zapisal, da množice mislijo samo v podobah in so dostopne zgolj magičnemu vplivu prisodob, zato je nova struja skušala najti sugestivnih besed. Trudila se je zlasti, da bi rabila neposredni izraz. Pri tem je delala čestokrat nasilje jeziku in Romainsu očitajo vrhutega še preobilno skatologijo. In struja se je polahko razbila v roman in vaudeville. Kubizem se je sčasoma pridružil Malherbeu, t. j. početniku klasicizma. Njega mlajši, dadaizem, je po kratkem trušču preminil zbog notranjih nesoglasij. Simultaneizem pa je navzlic nadarjenosti, ki jo kažeta »paroksist« Nicolas Beauduin in Marcello Fabri, siromašen po številu svojih privrženecv.

Vse te in enake značke se je zdelo, da se bodo razpršile, kar se je lani pojavil nov glasnik «Surréalisme», ki hoče zbirati mlade zastopnike novega duha v znamenju prevejanega G. Apollinairea. Med uredniki sta Pierre Reverdy in Jos. Delteil, znana že po raznih knjižnih uspehih. Tudi najglasnejši, André Breton, ni povsem začetnik.

Struja «višjega realizma», če sodiš po proglaših, sloni na resničnosti, se izraža s slikami, in sicer najrajši s podobami, ki jih vodi vidno, vizuelno opazovanje, kamor se morajo raztopiti, nalik usedlini, najprotivnejši življi istinitosti. Nasprotno pa suprarealizem odklanja vse, kar je odmislek, abstrakcija: logiko, estetiko, dialektiko, besedno igro. Obsoja nadalje vsak diletantizem, vso dekadentno umetnost in si želi sile, moči, zdravja.

S prikupnim fanatizmom proglašja A. Breton popolno svobodo duha. Žeja po vzvišenem odseva iz takih izjav: «Najlepša noč je, kadar se bliska in treska.» Glede romana zameta vse banalnosti, češ, Paul Valéry po lastni izjavi ne bi mogel nikdar zapisati: «Markiza je odšla ob petih.» A isti Valéry se je nekoč pobahal, da bi razložil razne matematike po slogu, kako razrešujejo svoje enačbe. Torej tudi v neznatni vsakdanjosti utegneš naleteti na značilna odkritja.

Po takem boj za sanje, za fantazijo, za podzavest, kakor sta jo dvignila visoko v zrak romancier Proust in zdravnik Freud? Ne. Kot prekucuški diktator nam A. Breton omejuje obetano prostost: severnim in vzhodnim slovstvom kakor verski književnosti vseh krajev odreka vrline, ki jih nahaja v čudovitosti podlistkarskih romanov, češ, večina zgledov iz omenjenih literatur so nekam otročji. To neumevanje moža, ki je pravkar hvalil svoj «realizem in pol», t. j. detinstvo, izdaja, da je Breton navzlic vsem geslom — Francoz kakor drugi. Njegova struja se bo izvrgla v linearno ter okorelo, čeprav duhovito enoličnost, ako izključi iz svojega dela nenadne preobrazbe vseh možnih sensorielnih alkemij. In res, njegova blesteča *Topljiva riba* (*Poisson soluble*) ga ovaja kot enega najbolj učenih francoskih pesnikov. Pa tudi močen je in ostane, ako se ne zaslužni svojim geslom, geslom, ki utegnejo zastрупiti vsak umotvor, kakor ga moralni, politični ali antialkoholični nameni. Razvijal se bo kot njegov sodrug Louis Aragon, ki ga kritik Jean Cassou šteje za najboljšega živečega francoskega pisatelja.

Ob vsakovrstnih manifestih se domislim na ravnateljja, ki je dal prepleskati svoje gledališče in vprašal dramaturga Denneryja (1811—1899) za mnenje. Avtor priljubljenih igrokazov «Božja milost», «Marie-Jeanne» «Obe siroti» itd. pa je pogledal pozlate in dejal: «Ako boste tu notri uprizarjali dobre igre, vas vse to ne bo oviralo, da si ne bi napravili denarja.» O teorijah najnovejše šole smemo s Fernandom Vandéremom isto povedati: «Ako bodo suprarealisti imeli srečne navdihe, jih vse to ne bo motilo, da nam ne bi dali dobrih umotvorov.» A. D.

Urednikov «imprimatur» dne 24. aprila 1925.